

Hemşirelik Öğrencilerinin Problem Çözme Öz Değerlendirme Sonuçları ve Etkileyen Faktörler Araştırma

Nursing Students' Self Evaluation of Problem Solving Skills and Related Factors (Araştırma)

Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi (2015) 37-49

Arzu YÜKSEL*

* Aksaray Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik, Aksaray, Türkiye

*15-16 Nisan 2011, Ankara V.Ulusal Hemşirelik Araştırma Sempozyumunda poster olarak sunulmuştur.

Geliş Tarihi: 30 Aralık 2013

Kabul Tarihi: 30 Aralık 2014

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkilediği düşünülen faktörlerin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Yöntemler: Araştırmanın örneklemini 2009-2010 öğretim yılında bir devlet üniversitesinin sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümünde öğrenim görmekte olan 160 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu" ve Heppner ve Petersen tarafından geliştirilen, Savaşır ve Şahin tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Problem Çözme Envanteri" kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdelik, ortalama, iki ortalama arasındaki farkın anlamlılık testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin problem çözme envanteri puan ortalamaları 95.46 ± 19.44 , kişisel kontrol alt ölçeği 16.81 ± 03.59 , problem çözme yeteneğine güven alt ölçeği 30.04 ± 08.46 , yakınlaşma/kaçınma alt ölçeği 48.62 ± 11.52 olarak saptanmıştır.

Sonuç: Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin problem çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu, cinsiyet, sınıf, mezun olunan okul, üniversite yaşantılarında kaldıkları yer, anne ve baba yaklaşımlarını algılamalarının problem çözme beceri ortalamalarını etkilemediği belirlenmiştir. Öğrencilere problem çözmeye yönelik eğitimler önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: *Problem, problem çözme, hemşire, hemşirelik öğrencisi*

ABSTRACT

Objective: This descriptive research was conducted to determine nursing students' problem solving skills and related factors.

Methods: Sample was consisted of 160 nursing students studying at a state university in 2009-2010 academic year. Data was collected with "Personal Information Form" and "Problem-Solving Inventory" developed by Heppner and Petersen and adapted to Turkish by Şahin and Savaşır. Data was analyzed with percentage, mean, significance test of difference between two means and one-way analysis of variance.

Results: Students' problem-solving inventory mean score was 95.46 ± 19.44 , personal control subscale mean score was 16.81 ± 3.59 , reliance subscale mean score was 30.04 ± 08.46 , convergence/avoidance subscale mean score was 48.62 ± 11.52 .

Conclusion: Nursing students' problem solving skill level was found as moderate. Gender, grade, graduated school, the place which they stay and perception of parental behavior do not have effect on problem solving skills. Problem-solving training may be offered to the students.

Key Words: *Problem, problem-solving, nursing, nursing students*

Giriş

Problem; bireyin iç ve dış görevlere tepki vermede güçlük çektiği bir durum olarak tanımlanmaktadır¹. Cüceloğlu² problemin, bireyin varmak istediği bir amaca ulaşmasına ket vuran engeller olduğunda ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Morgan³'a göre problem; temelde bireyin belli bir hedefe ulaşmada engellemeyle karşılaştığı bir çatışma durumudur. Engelleme hedefe ulaşmayı güçleştirmektedir. Böyle bir durumda problem çözme ise, engeli aşmanın en iyi yolunu bulmaktır. D'Zurilla ve Goldfried¹ problem çözme; problem durumu ile başa çıkabilmek için etkili alternatif çözümler oluşturmayı ve bu alternatif çözümler arasından en etkili olanını ön plana çıkarmayı içeren davranışsal bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Heppner ve arkadaşları⁴ problem çözme; gerçek yaşamda kişilerarası ve kişinin kendi zihninde oluşan problemler karşısında bilişsel, davranışsal ve kendi kendini olumlu değerlendirme tepkilerinin bir hedefe yöneltilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Problem çözme sürecini farklı isim ve aşamalarla inceleyen araştırmacılar^{1,2,5-7} bulunmasına rağmen temelde işleyen süreç; problemin tanımlanmasına, çözüme yönelik seçeneklerin belirlenmesine, en uygun görünen seçeneğin seçilmesine, uygulanmasına ve değerlendirilmesine dayanmaktadır.

Bireyin problem çözme bilmesi karşılaştığı problemleri çözebilmesi için yeterli değildir. Bir sorunun çözümlenebilmesinde problem çözme becerilerinin yüksek olması kadar bireyin karşılaştığı sorunu kendi sorumluluk alanı içinde görmesi de önemlidir. Bireyin karşılaştığı sorunların kaynağını nelere ve kimlere atfettiği nasıl baş edeceğine karar vermesinde etkilidir. Eğer birey problemi değerlendirirken sorunun oluşumunda ve çözümünde bireysel sorumluluğunun olmadığı düşüncesindeyse sorunu çözmek için çaba harcamamaktadır⁸.

Problem çözmeye karşılaşılan en önemli güçlüklerden biri, bireylerin problem çözmek için hiçbir çaba göstermemeleridir. Oysa problemlere sistematik olarak yaklaşırsa çözülebileceğinin bilinmesi önemlidir. Sistematik problem çözme yaklaşımı ile çözülebilecek sorunlar çoğu zaman problem çözümünde sistematik olmayan rastgele yöntemlerin kullanımı ya da hiçbir çabanın gösterilmemesi sonucunda çözülememektedir⁹.

Problem çözme becerisine sahip olan bireylerin; yenilikçi ve yeni oluşumlara açık, tercih ve kararlarını ifade edebilen, sorumluluk duygusuna sahip, düşüncelerinde esnek, cesaretli, alternatif fikirler üretebilen, zeki ve dikkatli, kendine güveni ve yeterliliği olan, ilgi alanları geniş, objektif, mantıklı, prosedür ve yöntemleri dikkate alan, rahat ve duygusal, aktif ve enerjik, yaratıcı, verimli, olaylara eleştirel bir bakışla yaklaşabilen kişiler olduğu belirtilmiştir¹⁰. Bu özelliklere ek olarak Neal ve Heppner¹¹, kendini etkili problem çözücü olarak algılayanların; kendilerini uyumlu, ciddi ve dikkatli olarak değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Problem çözme becerisi yüksek olan hemşireler, olumsuz duygu ve düşüncelerle baş ederek, etkili çözüm yolları üretir ve sunulan sağlık bakım hizmetinin kalitesini artırabilirler. Heppner, Baumgardner ve Jackson¹², etkili problem çözme becerisi algısına sahip olmayan bireylerin, etkili problem çözme becerisi algısına sahip bireylere kıyasla, kaygılı, güvensiz, başkalarının beklentilerini anlamada yetersiz ve duygusal problemlerinin daha fazla olduğu belirtilmiştir.

Hemşireler hem bireysel problemlerle başa çıkmak hem de her an stresli ve akut durumların yaşandığı, karmaşık ve hızlı değişim gerektiren bir ortam olan hastanede başkalarının problemlerine çözüm aramak zorundadırlar^{13,14}. Hemşireler çalışmalarını sırasında her gün çeşitli problemlerle karşılaşmaktadırlar. Farklı gereksinimleri olan hastalara bakım vermek, hastaların problemlerini belirlemek, öncelik sırasına koymak, girişimde bulunmak, sonuçları değerlendirmek gibi kararları vermek durumunda olan hemşireler hasta bakım kalitesini arttırmak ve bireylere yardım etmek için problem çözme becerilerini kullanmak durumundadırlar. Hasta bakımı, ekip çalışması ve yönetimle ilgili problemler gibi çeşitli ve karmaşık durumlarla karşılaşan hemşirelerden bu problemleri bilimsel metottan yararlanarak etkili bir şekilde çözmeleri beklenmektedir^{15,16}. Kaliteli hasta bakımı hastaların sağlık sorunlarını tanımayı ve çözmeyi gerektirdiği için hemşirelerden problem çözme becerilerinin iyi olması ve bu becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir¹⁷.

Hemşirenin kendisini problem çözümede yeterli olarak algılaması, birey, aile ve toplumun sağlığı ile ilgili problemleri görmesi ve çözüm üretme isteğinde olması anlamına gelmektedir. hemşire bireyin ve toplumun durumu değiştiğinde; değişimi anlar, yorumlar ve yeni bilgileri bir araya getirerek, problem çözme basamaklarını uygulamaya yansıtır¹⁸. Hemşirelik mesleği üyeleri ne kadar iyi düzeyde problem çözme becerisine sahip olurlarsa o ölçüde bireyin ve toplumun sağlığını koruma, geliştirme ve yaşam kalitesini artırma yönünde etkin hizmet verirler^{15,19,20}.

Farklı şehirlerden, farklı kültürlerden ve farklı orta öğrenim yaşantılarından yeni bir şehre gelen öğrencilerin, yeni rol ve sorumluluklarında başarılı olabilmeleri için problem çözme becerilerini geliştirmeleri beklenmektedir. Problem çözme becerisi; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal özellikleri içermektedir. Problem çözme çoğu zaman yaşantılar sonucu öğrenilir^{21,22}. Gittikçe karmaşık hale gelen ve zorlaşan yaşam koşulları hemşirelik öğrencilerini de hem özel hem de okul yaşamlarında çeşitli problemlerle karşı karşıya bırakmakta, bu durum performansın azalmasına, çeşitli fizyolojik ve psikolojik problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir^{23,24}. Hemşirelik öğrencilerinden problemleri görebilme, problemin çözümüne yönelik yaratıcı düşünme, olaylar ve kavramlar arasında bağlantı kurma becerilerini kazanmaları beklenmektedir²⁵. Ancak etkili problem çözme yollarının günlük yaşantı içinde öğrenilmesi her zaman mümkün olmayabilir. Yapılan araştırmalar hemşirelik öğrencilerinde problem çözme

becerilerinin orta düzeyde olduğunu bildirmektedir^{18,26-30}. Hemşirelik öğrencilerinin kişisel gelişimleri ve gelecekte başarılı hemşireler olabilmeleri için problem çözme beceri algılarının gelişmiş olması önemlidir. Çünkü öğrencilerin yüklü mesleki eğitim sürecini başarıyla tamamlama, sağlığı bozulmuş ya da sağlıklı bireye hizmet verme ve bu hizmeti de etkin olarak yerine getirme gibi sorumlulukları karşılayabilmesi için olaylara ilişkin değerlendirmeleri gerçekçi çözüm üretebilen olmalıdır. Bu nedenle, bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkilediği düşünülen faktörlerin belirlenmesi (sınıf düzeyi, cinsiyet, mezun olunan lise, üniversite öğrenimi sırasında kaldığı yer, anne ve babalarının yaklaşımları) amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Şekli

Araştırma, hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerilerini ve etkilediği düşünülen faktörlerin belirlenmesi (sınıf düzeyi, cinsiyet, mezun olunan lise, üniversite öğrenimi sırasında kaldığı yer, anne ve babalarının yaklaşımları) amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2009-2010 öğretim yılında bir devlet üniversitesinin sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümünde öğrenim görmekte olan 2,3 ve 4. sınıftaki tüm öğrenciler (N:192 öğrenci) oluşturmuş, çalışmaya katılmayı kabul eden 160 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır. Evrenin %83.3'üne ulaşılmıştır. Hemşirelik 1. sınıf öğrencileri müfredatta yer alan kişilerarası ilişkiler dersi kapsamında problem çözme beceri eğitimi aldıkları için örneklem dışı bırakılmıştır. Hemşirelik 2,3 ve 4. sınıf öğrencileri problem çözme beceri eğitimi almamışlardır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında “Kişisel Bilgi Formu” ve “Problem Çözme Envanteri” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından literatürden yararlanılarak 6 sorudan oluşan form kullanılmıştır^{1,4,5,15,19,21,26,31}. Kişisel bilgi formundaki sorular öğrencilerin sınıf düzeyi, cinsiyet, mezun olunan lise, üniversite öğrenimi sırasında kaldığı yer, anne ve babalarının yaklaşımlarını algılamalarını belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Problem Çözme Envanteri

Heppner ve Petersen³¹ tarafından geliştirilen Problem Çözme Envanteri ergen ve yetişkinlerin problem çözme becerisi konusunda kendi algılayışını ölçen 35 maddeden oluşan 1-6 arası puanlanan likert tipi bir öz değerlendirme anketidir. Her madde için kişilere kendilerinin hangi sıklıkla ölçek maddelerindeki gibi davrandıkları sorulmaktadır. Seçenekler: “Her zaman böyle davranırım”, “Çoğunlukla böyle davranırım”, “Sık sık

böyle davranırım”, “Arada sırada böyle davranırım”, “Ender olarak böyle davranırım” ve “Hiçbir zaman böyle davranmam” şeklindedir. Verilen yanıtlara 1 ile 6 arasında değişen puanlar verilir. Puanlama sırasında 9, 22 ve 29. maddeler puanlama dışı tutulur. 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 34. maddeler ters olarak puanlanan maddelerdir. Ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır. Kişinin yeni problemleri çözme yeteneğine olan inancını ifade eden “problem çözme yeteneğine güven” (5, 10, 11, 12, 19, 23, 24, 27, 33, 34, 35. maddeler), gelecekte başvurmak için ilk problem çözme çabalarını yeniden gözden geçirmek ve değişik alternatif çözümler için aktif bir biçimde araştırma yapmayı ifade eden “yaklaşma-kaçınma” biçimi (1, 2, 4, 6, 7, 8, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 28, 30, 31. maddeler) ve sorunlu durumlarda kişilerin kontrolünü sürdürme yeteneğini belirten “kişisel kontrol” boyutudur (13, 14, 25, 26, 27, 32. maddeler). Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, problemler karşısında etkili çözümler bulamamayı, problem çözme düzeyinin düşük düzeyde olduğunu; düşük puan ise problem çözmede etkin olduğunu ve başarılı problem çözme becerilerine sahip olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 32, en yüksek puan ise 192’dir. Ölçeğin orjinalinin Cronbach alfa tutarlılık katsayısı .90, alt ölçekler için elde edilen katsayılar ise, .72 ile .85 arasında bulunmuştur. Problem çözme envanteri, Savaşır ve Şahin³² tarafından Türkçeye uyarlanmış ve bu ölçeğin Cronbach alfa tutarlılık katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach alfa tutarlılık katsayısı .84 olarak saptanmış ve ölçeğin alt gruplarında bu değer .64 ile .87 arasında değişmiştir.

Verilerin Toplanması

Veriler, 29 Kasım-10 Aralık 2010 tarihleri arasında sağlık yüksekokulunda çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden toplanmıştır (n=160). Araştırmacı tarafından çalışma hakkında açıklamalar yapıldıktan sonra, sözel izinleri alınarak veri toplama formları öğrencilere dağıtılmış ve formlar öğrenciler tarafından sınıf ortamında, 15-20 dakikalık sürelerde doldurulmuştur.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için kurumdan ve öğrencilerden yazılı izin alınmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilere araştırma hakkında bilgi verilmiş, araştırma sonunda elde edilen bilgilerin araştırma raporu dışında her hangi bir yerde kullanılmayacağı açıklandıktan sonra araştırmaya katılıp katılmama kararı kendilerine bırakılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, sağlık yüksekokulu 2009-2010 eğitim öğretim yılında 2, 3 ve 4. sınıflarda öğrenim gören ve yalnızca çalışma kapsamına alınan öğrencilerin bildirimleri ile sınırlıdır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin istatistiksel analizi SPSS 11.5 paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde öğrencilere ilişkin tanıtıcı özellikler bağımsız, problem çözme envanteri puan ortalamaları ise bağımlı değişkenler olarak ele alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzde, ortalama, iki ortalama arasındaki farkın anlamlılık testi

ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. $p < 0.05$ düzeyi istatistiksel olarak önemli kabul edilmiştir.

Bulgular

Çalışmaya katılmayı kabul eden toplam 160 öğrenciden, %34.4'ü ikinci, %33.1 üçüncü ve %32.5'i ise dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin %70.6'sı kız, %29.4'ü ise erkek, %70.6'sı düz liseden mezundur. Öğrencilerin %54.4'ü arkadaşları ile evde kalırken, %26.2'si de devlet yurdunda kalmaktadır. Öğrencilerin %41.5 annelerinin %28.1'de babalarının tutumunu koruyucu olarak değerlendirmektedir.

Tablo 1'de öğrencilerin problem çözme envanteri ve alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı görülmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin problem çözme envanteri puan ortalamaları 95.46 ± 19.44 , kişisel kontrol alt ölçeği 16.81 ± 03.59 , problem çözme yeteneğine güven alt ölçeği 30.04 ± 08.46 , yaklaşma/kaçınma alt ölçeği 48.62 ± 11.52 olarak saptanmıştır.

Tablo 2'de öğrencilerin cinsiyete göre problem çözme envanteri ve alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı görülmektedir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilerine göre problem çözme envanteri puan ortalamaları daha düşüktür fakat bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > 0.05$).

Tablo 3'te öğrencilerin sınıflarına ve mezun oldukları liseye göre problem çözme envanteri ve alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı görülmektedir. Üçüncü sınıf

Tablo1. Öğrencilerin problem çözme envanteri ve alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı

Problem Çözme Envanteri ve Alt Ölçekleri (n=160)	Ölçek $\bar{X} \pm SS$
Kişisel Kontrol	16.81 ± 3.59
Problem Çözme Yeteneğine Güven	30.04 ± 8.46
Yaklaşma Kaçınma	48.62 ± 11.52
Toplam Problem Çözme Envanteri	95.46 ± 19.44

Tablo 2. Öğrencilerin problem çözme envanteri puan ortalamalarının cinsiyete göre dağılımı

Problem Çözme Envanteri (n=160)	Cinsiyet		İstatistiksel Değerlendirme	
	Kız	Erkek	t	p
Kişisel Kontrol	17.03 ± 3.41	16.30 ± 3.99	0.692	0.407
Problem Çözme Yeteneğine Güven	31.00 ± 8.30	27.72 ± 8.46	0.487	0.486
Yaklaşma Kaçınma	49.35 ± 11.06	46.85 ± 12.49	0.379	0.539
Toplam Problem Çözme Envanteri	97.36 ± 18.88	90.87 ± 20.20	0.069	0.793

Tablo 3. Öğrencilerin problem çözme envanteri puan ortalamalarının sınıflara ve mezun olunan liseye göre dağılımı

Problem Çözme Envanteri (n=160)	Sınıf			İstatistiksel Değerlendirme	
	İkinci	Üçüncü	Dördüncü	F	p
Kişisel Kontrol	16.93±3.77	17.30±3.55	16.19±3.430	1.298	0.276
Problem Çözme Yeteneğine Güven	30.80±8.91	29.19±7.91	30.10±8.58	0.489	0.614
Yaklaşma Kaçınma	48.33±11.47	48.42±11.32	49.13±11.97	0.077	0.926
Toplam Problem Çözme Envanteri	96.05±19.98	94.87±18.81	95.42±19.87	0.050	0.951
Problem Çözme Envanteri (n=160)	Mezun olunan lise			İstatistiksel Değerlendirme	
	Düz Lise	Süper Lise	Anadolu Lisesi	F	p
Kişisel Kontrol	16.83±3.64	17.13±3.27	16.81±3.59	0.248	0.781
Problem Çözme Yeteneğine Güven	29.82±8.72	30.21±8.09	30.04±8.46	0.163	0.850
Yaklaşma Kaçınma	48.32±12.00	48.04±9.89	50.70±10.85	0.439	0.645
Toplam Problem Çözme Envanteri	94.95±19.92	95.37±17.62	98.00±19.49	0.232	0.793

öğrencilerinin diğer iki sınıfa göre problem çözme envanteri puan ortalamalarının daha düşük olduğu saptanmıştır fakat bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$). Düz lise mezunu öğrencilerin süper lise ve anadolu lisesi mezunu öğrencilerine göre problem çözme envanteri puan ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 4'te öğrencilerin kaldıkları yere göre problem çözme envanteri ve alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı görülmektedir. Ailesiyle evde kalan öğrencilerin, devlet yurdu, özel yurt ve arkadaşlarıyla kalanlara göre daha yüksek problem çözme envanteri puan ortalamasına sahip oldukları saptanmıştır ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı yoktur ($p>0.05$).

Tablo 5'te öğrencilerin anne ve baba yaklaşımını algılamalarına göre problem çözme envanteri ve alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı görülmektedir. Annesinin yaklaşımını otoriter olarak algılayan öğrencilerin, koruyucu, eğitici-öğretici ve demokratik olarak algılayanlara göre daha yüksek problem çözme envanteri puan ortalamasına sahip oldukları saptanmıştır ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı yoktur ($p>0.05$). Babasının yaklaşımını demokratik olarak algılayan öğrencilerin otoriter, koruyucu ve eğitici-öğretici olarak algılayanlara göre daha düşük problem çözme envanteri puan ortalamasına sahip oldukları saptanmıştır ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı yoktur ($p>0.05$).

Tablo 4. Öğrencilerin problem çözme envanteri puan ortalamalarının kaldığı yere göre dağılımı

Problem Çözme Envanteri (n=160)	Kaldığı Yer				İstatistiksel Değerlendirme	
	Devlet Yurdu	Özel Yurt	Arkadaşlarla	Ailesiyle	F	p
Kişisel Kontrol	17.00±3.65	17.87±4.67	16.34±3.48	17.86±2.38	1.437	0.234
Problem Çözme Yeteneğine Güven	30.95±7.72	30.56±5.90	28.86±8.98	33.73±8.83	1.723	0.165
Yaklaşma Kaçınma	48.76±9.81	51.87±6.90	46.90±12.75	54.20±10.61	2.234	0.086
Toplam Problem Çözme Envanteri	96.66±16.20	100.31±13.47	92.19±20.92	105.80±20.73	2.701	0.048

Tablo 5. Öğrencilerin problem çözme envanteri puan ortalamalarının algılanan anne ve baba yaklaşımına göre dağılımı

Problem Çözme Envanteri (n=159)	Algılanan Anne Yaklaşımı				İstatistiksel Değerlendirme	
	Koruyucu	Eğitici- Öğretici	Demokratik	Otoriter	F	p
Kişisel Kontrol	17.10±3.46	17.18±3.54	15.76±4.00	17.09±3.08	1.390	0.248
Problem Çözme Yeteneğine Güven	29.48±7.91	31.41±3.31	28.81±8.78	32.73±6.72	1.113	0.346
Yaklaşma Kaçınma	48.07±11.79	50.20±9.99	47.75±11.28	49.45±16.60	0.409	0.746
Toplam Problem Çözme Envanteri	94.65±19.06	98.79±18.27	92.27±20.15	99.27±24.01	0.939	0.424
Problem Çözme Envanteri (n=149)	Algılanan Baba Yaklaşımı				İstatistiksel Değerlendirme	
	Koruyucu	Eğitici- Öğretici	Demokratik	Otoriter	F	p
Kişisel Kontrol	17.06±3.18	17.22±4.09	16.00±3.57	17.73±3.99	1.369	0.255
Problem Çözme Yeteneğine Güven	31.58±9.60	30.05±7.68	28.11±7.52	32.63±8.32	1.888	0.134
Yaklaşma Kaçınma	50.62±11.64	47.70±9.91	47.00±11.97	52.36±13.41	1.453	0.230
Toplam Problem Çözme Envanteri	99.26±26	94.97±16.13	91.06±18.46	102.73±21.78	2.217	0.089

Tartışma

Problem çözme becerisi hemşirelerin sahip olması gereken temel yetenek ve yeterlilikler arasındadır. Farklı sorunları olan bireylere bakım veren ve klinik ortamda karşılaşılan bu sorunları çözmek durumunda olan hemşirelerin problem çözme becerilerinin yüksek olması beklenmektedir³³. Bu çalışmada öğrenci hemşirelerin problem çözme

envanteri puan ortalaması 95.46 ± 19.44 olarak saptanmıştır. Ölçeğin toplamından elde edilecek toplam puan aralığının 32-192 olduğu ve elde edilen toplam puanın düşük olmasının, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yeterli olarak algıladığını gösterdiği düşünüldüğünde, bu çalışmada öğrencilerin kendilerini orta düzeyde problem çözücü olarak algıladıkları söylenebilir. Durmaz ve ark.³⁴'nin yaptıkları çalışmada hemşirelik öğrencilerinin problem çözme envanteri puan ortalamalarını $82,37 \pm 19,23$ olarak bulmuştur. Problem çözme envanteri kullanılarak yapılan diğer çalışmalarda da öğrencilerin kendilerini orta düzeyde problem çözücü olarak algıladıkları belirlenmiştir^{18,26-30}.

Çalışmada sınıflar arasında öğrencilerin problem çözme beceri toplam puan ortalamaları ve alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında öğrenim yılının problem çözme becerilerinde farklılık yarattığını belirtilen çalışmaların^{18,19,28,35} yanı sıra fark yaratmadığını bildirilen^{14,27,36-38} çalışmaların da olduğu görülmüştür. Temel sağlık bakımının sunulmasında anahtar rol oynayan hemşirelik mesleği, eleştirel ve analitik düşünebilen, karşılaştığı farklı sorunları çözebilen bireyler gerektirmektedir³⁹. Gelişen ve değişen sağlık bakım sisteminde hemşirelik öğrencilerinin de bilgi ve deneyimlerini kullanabilen, kritik düşünebilen, karşılaştığı problemlere çözüm getirebilen bireyler olması beklenmektedir^{34,39}. Çalışmada öğrencilerin problem çözme becerilerinin istenilir düzeyde olmadığı göz önüne alındığında, hemşirelik eğitimi programlarında problem çözme becerilerine yer verilmesine gerek olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre problem çözme beceri puan ortalamalarında; erkek öğrencilerin kız öğrencilerine göre kişisel kontrol, problem çözme yeteneğine güven ve yaklaşma kaçınma alt ölçeğinden daha düşük puan aldığı ve problem çözme becerilerinin daha iyi olduğu belirlenmiştir, ancak bu fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Olgun ve arkadaşları¹⁷ araştırmalarında kız ve erkek öğrencilerin problem çözme becerileri arasında anlamlı bir fark olmadığını bildirmiştir. Yılmaz ve arkadaşları⁴⁰, Tümkaya ve İflazoğlu³⁵'nin çalışmalarında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar cinsiyetin problem çözme becerisini etkileyebilecek kesin belirleyici olmadığını düşündürmektedir.

Öğrencilerin mezun olduğu liseye göre problem çözme beceri puan ortalamalarına bakıldığında; anadolu lisesi mezunu olan öğrencilerinin problemlerinde durumlarında kişilerin kontrolünü sürdürme yeteneğini belirten kişisel kontrol alt ölçeğinden, kişinin problemleri çözme yeteneğine olan inancını gösteren problem çözme yeteneğine güven alt ölçeğinden düz lise mezunlarının, gelecekte başvurmak için önceki problem çözme çabalarını yeniden gözden geçirmeyi ve alternatif çözümler için aktif bir biçimde araştırmayı kabul ettiği anlamına gelen yaklaşma kaçınma alt ölçeğinden süper lise mezunlarının daha düşük puan aldığı ve problem çözme becerilerinin daha iyi olduğu belirlenmiştir, ancak bu değişimler istatistiksel açıdan anlam taşımamaktadır. Dolayısıyla önceki öğrenme yaşantılarının tek başına öğrencilerin problem çözme becerilerinde bir fark yaratmadığı söylenebilir. Korkut²², yaptığı araştırmada düz lise ve süper lise öğrencileri arasında problem çözme becerilerini algılamada okul türünün düz lise öğrencileri lehine etkili olduğu sonucuna varmıştır.

Çalışmada arkadaşlarıyla evde kalan öğrencilerin kişisel kontrol, problem çözme yeteneğine güven, yaklaşma kaçınma alt ölçeklerinden ve problem çözme envanteri

toplam puanından en düşük, ailesinin yanında kalan öğrencilerinde ise en yüksek puan aldığı saptanmıştır, fakat bu değişimlerin istatistiksel olarak bir anlamı bulunmamaktadır. Yılmaz ve arkadaşları⁴⁰, Ulupınar²⁸ ve Altun³⁶'un çalışmalarında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu durum yaşamın sorumluluğunu tek başına üstlenmiş bireylerin kendine güveninin arttığı, sorunlarıyla karşılaşma cesareti kazandıkları ve dolayısıyla sorunlarını çözebildiklerini düşündürmektedir.

Çalışmada anne ve babasının yaklaşımını otoriter olarak değerlendiren öğrencilerin her üç alt ölçek puanlarından ve problem çözme envanteri toplam puandan yüksek puan aldığı saptanmıştır. Anne ve babalarının yaklaşımını demokratik olarak değerlendiren öğrencilerin ise problem çözme envanteri toplam puan ve alt ölçeklerinden diğerlerine göre daha düşük puan aldığı ve problem çözme becerilerinin daha iyi olduğunu söyleyebiliriz, ancak bu değişimler istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu çalışmaya benzer şekilde Yılmaz ve arkadaşları⁴⁰ yaptıkları çalışmada da üniversite öğrencilerinin problem çözme becerisi üzerine aile yaklaşımının etkisinin olmadığını saptamıştır. Ulupınar²⁸ çalışmasında aile yaklaşımının sorun çözüme başarıyı etkilediğini belirtmiştir. Temel problem çözme becerilerinin çocukluk döneminde ailede kazanılmaya başlandığı dikkate alındığında, bu bireylerin aile özellikleri açısından da incelenmesi gerektiği düşünülebilir.

Çalışmamızda sosyodemografik özellikler ve problem çözme envanteri puanları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmamasının, araştırmanın yapıldığı öğrenci grubunun sosyodemografik özellikler bakımından homojen bir grup olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmaya katılan öğrencilerin problem çözme becerilerinin iyi olduğu, kişisel kontrol, problem çözme yeteneğine güven, yaklaşma kaçınma alt ölçekleri ile problem çözme envanteri toplam puan ortalamaları ile öğrencilerin cinsiyet, sınıf, mezun olunan lise, üniversite yaşamında kaldıkları yer, anne ve babalarının yaklaşımlarını algılama gibi faktörlerin etkili olmadığı saptanmıştır. Ancak istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, erkek öğrencilerin kız öğrencilerine göre, üçüncü sınıf öğrencilerinin ikinci ve dördüncü sınıf öğrencilerine göre, arkadaşları ile evde kalan öğrencilerin ailesi ile kalan öğrencilere göre, anne ve babasının yaklaşımını demokratik olarak değerlendiren öğrencilerin problem çözme becerilerinin daha iyi olduğu saptanmıştır.

Ülkemizde hemşirelik mesleğinin uygulanması ile ilgili yaşanan sorunlar göz önüne alındığında problem çözme becerisi gelişmiş mezunlar verilmesine gereksinim duyulduğu açıktır. Bu bağlamda hemşirelik eğitimi verilen okullarda kritik düşünen, problem çözme becerisi gelişmiş, otonomisini kullanan ve bakıma odaklı hemşirelere gereksinim duyulmasından dolayı müfredat ile ilgili düzenlemeler ve içerik çalışmalarında bulunulabilir. Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Öğrencilere problem çözme becerisi kazandırmaya yönelik eğitim programlarının hazırlanması,
- Hemşirelik öğrencilerine problem çözme becerilerini geliştirebilmelerine

yönelik düzenli kitap okuma ve sosyal aktivitelerin planlaması,

- Çalışmanın her yıl düzenli olarak yapılarak öğrencilerdeki problem çözme becerilerindeki değişimin saptanması,
- Meta-analiz bir çalışma ile genel değerlendirmeye ulaşılması önerilmektedir.

Kaynaklar

1. D'Zurilla TJ, Goldfried M R. Problem solving and behavior modification. *Journal of Abnormal Psychology* 1971; 18: 407-426.
2. Cüceloğlu, D. İnsan ve davranışı. 9 Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi; 1999.
3. Morgan CT. Psikolojiye giriş. Çev. H. Arıncı ve ark. 13. Baskı. Ankara: Meteksan Yayınları; 1999.
4. Heppner PP, Hibel P, Neal GW, Weinstein CL, Rabinowitz FE. Personal problem solving; a descriptive study of individual differences. *Journal of Counseling Psychology* 1982; 29 (6): 580-590.
5. Heppner PP. A review of problem-solving literature and its relationship to the counseling process. *Journal of Counseling Psychology* 1978; 25 (5): 366-375.
6. Çalık T. Yönetimde problem çözme teknikleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2003.
7. Öğülmüş S. Kişilerarası sorun çözme becerileri ve eğitimi. 3. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti; 2006.
8. Eskin M. Temel kavram ve tanımlar: sorun çözme terapisi. 3. Basım. Ankara: HYB Basın Yayın; 2009.
9. Rugancı N. Stresle başa çıkma: olumlu bir yaklaşım (Ed: Nesrin Hisli Şahin). 3. Basım. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları; 1998.
10. Nezu AM, Nezu MN. Problem solving therapy. *Journal of Psychotherapy Integration* 2001; 11: 187-205.
11. Neal GW, Heppner PP. Problem-solving, self-appraisal, awareness, and utilization of campus helping resources. *Journal of Counseling Psychologist* 1986; 33(1): 39-44.
12. Heppner PP, Baumgardner AH, Jakson J. Depression and attributional style: are they related?. *Cognitive Therapy and Research* 1985; 9(1): 105-113.
13. McAllister M. Doing practice differently: solution focused nursing. *Journal of Advanced Nursing* 2003; 41(6): 529-535.
14. Akın S, Güngör İ, Mendi B, Şahin N, Bizat E, Durna Z. Üniversite öğrenimlerini sürdüren hemşirelik bölümü öğrencilerinin problem çözme becerileri ve iç-dış kontrol odağı algısı. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2007; 4(2): 30-36.
15. Kelleci M, Gölbaşı Z. Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin problem çözme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2004; 8(2): 1-8.
16. Taşçı S. Hemşirelikte problem çözme süreci. *Sağlık Bilimleri Dergisi* 2005; (Ek Sayı: Hemşirelik Özel Sayısı) (14): 73-78.
17. Olgun N, Öntürk Z, Karabacak Ü, Aslan F, Serbest Ş. Hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerileri: Bir yıllık izlem sonuçları. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2010; 1(4): 188-194.
18. Yurttaş A, Yetkin A. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin empatik becerileri ile problem çözme becerilerinin karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2003; 6(1): 1-13.
19. Günüşen NP, Üstün B. Hemşirelik öğrencilerinin problem çözme beceri düzeyleri ile kontrol odağı arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi* 2011; 4(2): 72-77.

20. Abaan S, Altıntoprak A. Hemşirelerde problem çözme becerileri: öz değerlendirme sonuçlarının analizi. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2005; 62-76.
21. McCabe RE, Blankstein KR, Mills JS. Interpersonal sensitivity and social problem-solving: relations with and social self-esteem, depressive symptoms and academic performance. Cognitive Therapy and Research 1999; 23 (6): 587-604.
22. Korkut F. Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2002; 22: 177-184.
23. Dyson R, Renk K. Freshmen adaptation to university life: depressive symptoms, stress, and coping. Journal of Clinical Psychology 2006; 62(10): 1231-1244.
24. Verger P, Combes JB, Masfety VK, Choquet M, Guagliardo V, Rouillon F, Wattel PP. Psychological distress in first year university students: socioeconomic and academic stressors, mastery and social support in young men and women. Social Psychiatry Psychiatr Epidemiol 2009; 44: 643-650.
25. Eşer İ, Khorshid L, Özkütük N, Orgun F. Hemşirelik öğrencilerinin karar verme ve problem çözme becerilerinin belirlenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2009; 25(3): 9-25.
26. Özyazıcıoğlu N, Aydınöğlü N, Aytekin G. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin empatik ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2009; 12(3): 46-53.
27. Tezel A, Arslan S, Topal M, Aydoğan Ö, Koç Ç, Şenlik M. Hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerileri ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2009; 12(4): 1-10.
28. Ulupınar S. "Hemşirelik eğitiminin öğrencilerin sorun çözme becerilerine etkisi". İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul, 1997.
29. Keskin G, Yıldırım GÖ. The evaluation of university students in terms of problem solving, autonomy, multiple intelligences based on constructive approach norms. İnönü University Journal of the Faculty of Education 2008; 9(16): 67-88.
30. Şahiner G, Açıksöz S, Açıklı C. Hemşirelik yüksek okulu öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi. TAF Preventive Medicine Bulletin 2013; 12(6): 673-680.
31. Heppner PP, Petersen CH. The development and implications of a personal problem-solving inventory. Journal of Counseling Psychology 1982; 29 (1): 66-75.
32. Savaşır I, Şahin NH. Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme: sık kullanılan ölçekler. No:9. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları; 1997.
33. McEwen M, Brown SC. Conceptual frameworks in undergraduate nursing curricula: report of a national survey. Journal of Nursing Education 2002; 41(1): 5-14.
34. Durmaz Ş, Kaçar Z, Can S, Koca R, Yeşilova D, Tortumluoğlu G. Çanakkale sağlık yüksekokulu öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen bazı faktörler. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2007; 10(4): 63-71.
35. Tümkaya S, Aybek B, Aldağ H. An investigation of university students' critical thinking disposition and perceived problem solving skills. Eurasian Journal of Educational Research 2009; 36: 57-74.
36. Altun I. The perceived problem solving ability and values of student nurses and midwives. Nurse Education Today 2003; 23: 575-584.
37. Mert H, Gökçe S. Dokuz Eylül Üniversitesi hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin problem çözme ve empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. 3. Aktif Eğitim Kurultayı. 3-4 Haziran. İzmir; 2006.
38. Kanbay Y, Aslan Ö, Işık E, Kılıç N. Hemşirelik lisans öğrencilerinin problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 2013; 3(3): 244-251.
39. Ülker S. Hemşirelikte etkinliğe doğru eylem. Ankara: Aydoğdu Ofset; 1995.

40. Yılmaz E, Karaca F, Yılmaz E. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin problem çözme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2009; 12 (1): 38-48.